

สมาคมอั้งยี่ในภูเก็ต (พ.ศ.2352-2453)
Chinese Secret Societies in Phuket (1809-1910)

สุภณิดา เพชรชู¹ อาจารย์ลลิตา ภคเมธาวิ²
Supanida Petchu¹, Lalida Pakamatavee²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการศึกษา (สังคมศึกษา) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 1

² อาจารย์สาขาวิชาการศึกษา (สังคมศึกษา) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 2

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาที่ทำให้เกิดกลุ่มอั้งยี่ในภูเก็ต และ 2) เพื่อศึกษาบทบาทของอั้งยี่ที่ส่งผลต่อภูเก็ต จากหนังสือและเอกสาร ผลวิจัยพบว่า 1) ความเป็นมาของอั้งยี่ในภูเก็ต ในสมัยรัชกาลที่ 2 มีนโยบายการย้ายอพยพคนจีนให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองไทย สมาคมลับอั้งยี่ในภูเก็ตปรากฏครั้งแรกในดินแดนจิงซีลอน เมื่อปี ค.ศ. 1809 (พ.ศ. 2352) ซึ่งคือจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน ช่วงเวลาดังกล่าวตรงกับช่วงที่รัชกาลที่ 2 ขึ้นครองราชย์ กลุ่มสมาคมลับอั้งยี่ในภูเก็ตที่มีปรากฏอยู่ในเอกสารราชการมากที่สุดมี กลุ่มอั้งยี่ฮิน และอั้งยี่บุนเทา กัง 2) บทบาทของอั้งยี่ที่ส่งผลต่อภูเก็ตในส่วนใหญ่เป็นบทบาทในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม โดยด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่มีบทบาทในด้านการทำเหมืองแร่ดีบุก ด้านการเมืองนั้นมีการแต่งตั้งนายอำเภอจีนและปลัดจีนขึ้น และด้านสังคมวัฒนธรรมไทยได้มีการรับเอาประเพณีวัฒนธรรมจีนไปปฏิบัติหลายเรื่อง บางอย่างมีการผสมผสานให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของไทย

คำสำคัญ: อั้งยี่ / บทบาท / จังหวัดภูเก็ต

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the background that created the secret society in Phuket and 2) to study the role of the secret society that affects Phuket. From books and research documents, it is found that 1) The history of the secret society in Phuket. During the reign of King Rama II, there was a policy of migrating Chinese people to settle in Thailand. Phuket's secret society first appeared in Jungceylon in 1809 (1809), present-day Phuket Province. This period coincides with the reign of King Rama II The group of secret society secret societies in Phuket that appears in the government documents. Group of Ang Yi Yi Hin and Ang Yi Bun Tao Kong group 2) The role of the secret society that affects Phuket is mainly in the economic, political, and socio-cultural roles Most of the economy plays a role in tin mining. On the political side, a Chinese sheriff and a Chinese deputy were appointed. And in terms of Thai society and culture, many Chinese cultural traditions have been adopted and practiced. Some things are blended to be consistent with Thai culture.

Keywords: Ang Yi / Role / Phuket Province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีคนจีนอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งจะเป็นช่วงเวลาที่สามารถเห็นได้ชัดถึงจำนวนประชากรของจีนที่เพิ่มมากขึ้นในประเทศไทยซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยมีการขยายตัวในด้านเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น และมีการผสมผสานของวัฒนธรรมที่มีมาของไทย บางอย่างเข้าวัฒนธรรมของจีนที่ผู้อพยพได้นำเข้ามาจนเกิดเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม และเกิดกลุ่มคนที่เป็นแรงงานที่มีบทบาทในด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในขณะนั้น

ภูเก็ตเป็นอีกหนึ่งเมืองที่มีชาวจีนหลงไหลเข้ามาเนื่องจากเป็นเมืองที่มีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา หินแกรนิตซึ่งเต็มไปด้วยสายแร่ดีบุกซึ่งมีราคาสูงและเป็นที่ต้องการของตลาดโลก ดีบุกดึงดูดให้คนเข้ามาทำเหมืองจำนวนมาก กลุ่มคนที่อพยพเข้ามามากที่สุดคือคนจีนฮกเกี้ยนเกิดเป็นการรวมกันของคนจีนในภูเก็ตไปจนถึงการตั้งองค์กรหรือสมาคมลับขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหา หรือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ส่วนตน

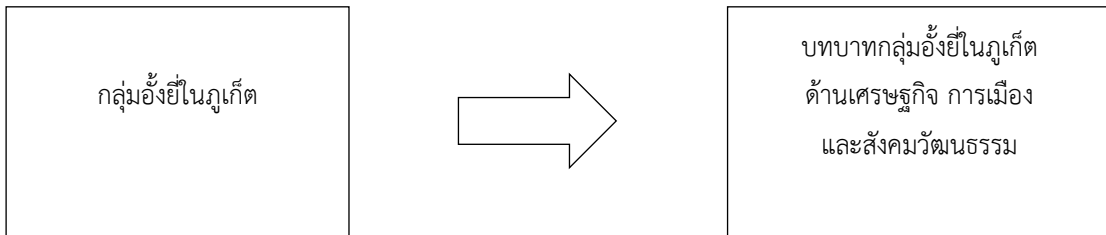
ในภูเก็ตกลุ่มคนจีนเหล่านี้ถูกเรียกว่าอั้งยี่เป็นสมาคมของชาวจีนที่ตั้งขึ้น และดำเนินการอย่างไม่เปิดเผย มีให้เห็นโดยชัดเจนทั้งหมดสองกลุ่มคือ กลุ่มอั้งยี่หิน และกลุ่มอั้งยี่ขุนท่ากง แต่โดยส่วนมากคนมักจดจำภาพลักษณ์ของอั้งยี่ไปแ่งทางที่ไม่ดี หรือมองในแง่ลบของกลุ่มคนที่ก่อความวุ่นวาย แต่กลุ่มอั้งยี่กลับมีความสำคัญในแง่ของการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก การทำเหมืองแร่ในสมัยนั้นของภูเก็ตมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้แรงงานคนในการทำเหมืองแร่และแรงงานส่วนมากคือกลุ่มคนจีนที่อพยพเข้ามา จะเห็นได้ว่าคนจีนมีบทบาทอย่างมากในด้านนี้ รวมไปถึงด้านการเมืองที่เราจะสังเกตได้ว่าในอดีตมีการแต่งตั้งข้าหลวงให้ปกครองเมืองภูเก็ตเป็นผู้มีเชื้อสายจีน กลุ่มคนเหล่านี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายด้านโดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมความเชื่อ และประเพณี ที่มีการเปลี่ยนแปลงผสมผสานกันอย่างเห็นได้ชัดจนถึงปัจจุบัน

ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาความเป็นมา บทบาทหน้าที่ พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มอั้งยี่ที่ส่งผลกระทบต่อเมืองภูเก็ตในสมัยรัชกาลที่ 2 - 5 หรือในปี พ.ศ.2352-2453 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการอพยพเข้ามาของกลุ่มคนจีนและมีการสร้างกลุ่มอั้งยี่กลุ่มแรกในเมืองภูเก็ต เมืองตะกั่วป่า เมืองระนอง และเมืองนครศรีธรรมราช อั้งยี่หินก่อตั้งครั้งแรกที่ เมืองภูเก็ต ในปี ค.ศ. 1809 (พ.ศ. 2352) โดยมีการสันนิษฐานว่า สมาคมลับ อั้งยี่ภาคใต้ ก่อตั้งขึ้นจากการขยายสาขาของสมาคมลับอั้งยี่หลักในเมืองป็นัง เมืองมะละกา และเมืองสิงคโปร์ จากรายงานของอังกฤษที่ระบุว่า สมาคมลับอั้งยี่ในเมืองป็นังได้มีเพื่อนร่วมสมาคมอยู่บนเกาะภูเก็ตในช่วงปี ค.ศ. 1810 (พ.ศ. 2353) สืบเนื่องจากการเข้ามาของอั้งยี่ในภูเก็ต ส่งผลให้กลุ่มอั้งยี่เริ่มเข้ามามีบทบาทในด้านต่างๆของจังหวัดภูเก็ต โดยผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของอั้งยี่ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม ที่ส่งผลกระทบต่อภูเก็ตในขณะนั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาที่ทำให้เกิดกลุ่มฮังยี่ในภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาบทบาทของฮังยี่ที่ส่งผลต่อภูเก็ต

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องสมาคมฮังยี่ในภูเก็ต (พ.ศ.2352-2453) ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (Document Study) กับหัวข้อเรื่องที่ทำการวิจัยในเอกสารชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิ แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

- 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ จดหมายเหตุเมืองถลาง และข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว
- 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับฮังยี่

สรุปผลการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมาของฮังยี่ในภูเก็ต พบว่า

สมาคมลับจีนเริ่ม ก่อตัวเกิดขึ้นประมาณปี ค.ศ. 1761 (พ.ศ. 2306) ในรัชสมัยจักรพรรดิเฉียนหลงแห่งราชวงศ์ชิง (Wang Lifang, 2006: 26) เป็นแหล่งซ่อนตัวของพวกกบฏที่ต้องการจะล้ม รัฐบาลแห่งราชสำนักชิง เหล่ากบฏต่อต้านรัฐบาลภายใต้การรวมตัวเป็นสมาคมลับ มักจะก่อความเคลื่อนไหวสร้างความวุ่นวาย ทำให้รัฐบาลแห่งราชสำนักชิงออกตามล่าสมาชิกสมาคมลับหลายคนถูกหมายหัวตามฆ่า จนต้องพากันหลบหนีกระจัดกระจายไปคนละทิศละทางโดยเฉพาะในแถบคาบสมุทรมลายูที่มีคนจีนอพยพไปเป็นจำนวนมาก และเป็นช่วงเวลาเดียวกันที่ประเทศเจ้าอาณานิคมแห่งอังกฤษและฮอลันดากำลังต้องการแรงงานจำนวนมากเพื่อพัฒนาพื้นที่ดินแดนในอาณานิคม และในสมัยรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 ประเทศไทย เปิดโอกาสกว้างให้กับนโยบายการโยกย้ายอพยพคนจีนให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานปักหลักในเมืองไทยได้มีคนจีนอพยพเข้ามายังสยามประมาณ 700,000 คน ประเทศสยามขณะนั้นมีแค่ 15,000,000 คนกำลังขาดแคลนพลเมืองอัน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการรบตั้งแต่ พ.ศ. 2310 คนจีนรุ่นแรกๆ เดินทางมาเสี่ยงโชคกับ เรือสินค้า (เรือใช้ใบ) เดินทางค้าขายกับ ไทย-จีน ในระยะหลัง เมื่อพากันทั้งประเทศจะรวมๆกัน หลายคนชักชวนกันเดินทางมาสู่ภาคทะเลจีนใต้ในเรือลำ เดียวกัน บรรดาคนจีนเหล่านี้เมื่อเดินทางมาถึงสยามแล้ว ก็อยู่ ภายใต้การดูแลตามระเบียบข้อบังคับของ “กรมท่า” (ดูแลฝ่ายต่างประเทศ) ซึ่งเมื่อคนจีน อพยพเข้ามาจำนวนมากทางกรมท่าก็ใช้นโยบายให้เงินควบคุมจีน โดยให้คน “จีนเก่า” ที่ เคยอยู่เมืองไทยมาก่อนจรรู้จักระเบียบประเพณีปฏิบัติตามกฎหมายสยามดีแล้ว เป็นผู้ควบคุมดูแล “จีนใหม่” ที่เพิ่งอพยพเข้ามาอีกทอดหนึ่ง สมาชิกสมาคมลับเหียนตั๋ฮุย หลายคนเดินทางออกนอกประเทศมายังหลายประเทศในแหลมมลายู ขณะเดียวกันก็นำแบบอย่างของสมาคมลับนี้ไปตั้งในประเทศนั้น ๆ ด้วย ทำให้สมาคมเหียนตั๋ฮุยเพื่อการกู้ชาติ นี้เป็นต้นแบบของสมาคมลับฮังยี่ของชาวจีนโพ้นทะเลในหลายประเทศ สมาคมลับฮังยี่ในพื้นที่แหลมมลายูมีโครงสร้างในกลุ่มเป็น

ลำดับชั้นตำแหน่ง แต่ละตำแหน่งมีหน้าที่และอำนาจแตกต่างกันไป ประกอบขึ้นด้วยโครงสร้างองค์กรตั้งแต่ ชั้นหัวหน้าสูงสุดลงมาจนถึงพวกระดับต่ำสุด

สมาคมลับอั้งยี่ได้กลายมาเป็นองค์กรที่ช่วยสงเคราะห์กันเองในกลุ่มแรงงานกาลี ชาวจีน พวกกาลีจำเป็นต้องใช้อำนาจของพวกหัวหน้าอั้งยี่หางาน และเพื่อให้สามารถ มีอำนาจต่อรองกับรัฐบาลท้องถิ่นได้ แรงงานกาลีจีนทุกคนจึงจำเป็นต้องเข้าเป็นสมาชิกของ สมาคมลับอั้งยี่ เหมือนดังที่ Mills, L (1925: 211) ได้กล่าวไว้ว่า “ที่ไหนก็ตามที่มีกาลีจีน จะต้องเข้าร่วมสมาคมลับจีนในทันที” คำกล่าวของ Mills, L สอดคล้องกับ Skinner, W (Pannee Chatrapolrak et al, 1986: 141) ที่ได้อ้างถึงคำพูดของ McCarthy ระบุว่า “ประมาณปี ค.ศ. 1902 (พ.ศ. 2445) คนจีนทุกคนล้วนเป็นสมาชิกสมาคมลับสมาคมใด สมาคมหนึ่ง” เห็นได้ชัดว่าสมาคมลับอั้งยี่ได้เข้ามามีบทบาทต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่ที่มีแรงงานชาวจีน ซึ่งไม่เพียงแต่แรงงานกาลีที่ได้รับอิทธิพลจากสมาคมลับอั้งยี่ Zheng Yisheng (2004) ได้กล่าวว่า แม้แต่ชาวจีนที่ทำการค้าขาย งานหัตถกรรม หรือ ธุรกิจต่าง ๆ หากขาดการสนับสนุนของสมาคมลับ ก็ยากที่จะดำเนินธุรกิจในด้านอื่นได้ (Zheng, Y, 2004: 88)

กลุ่มอั้งยี่ในภูเก็ตมีต้นกำเนิดแรกเริ่มนั้นอยู่ที่เกาะปีนังเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1799 (พ.ศ. 2342) และในช่วงปี ค.ศ. 1810 (พ.ศ. 2353) สมาคมลับอั้งยี่ ในเมืองปีนังได้มีเพื่อนร่วมสมาคมลับอยู่บนเกาะภูเก็ตด้วย โดยพบว่า สมาคมลับอั้งยี่ภาคใต้ปรากฏครั้งแรกในดินแดนจังซีลอน (Junk Ceylon) เมื่อปี ค.ศ. 1809 (พ.ศ. 2352) ซึ่งก็คือจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน ช่วงเวลาดังกล่าวตรงกับช่วงที่ รัชกาลที่ 2 ขึ้นครองราชย์ อีกทั้งสมาคมลับอั้งยี่บนเกาะภูเก็ตมีความสัมพันธ์กับสมาคมลับอั้งยี่ ในเมืองปีนังอีกด้วย เนื่องจากเมืองภูเก็ตเป็นเมืองที่มีสินแร่ดีบุกมากและตั้งอยู่ใกล้ตลาดขายดีบุกที่เมืองปีนัง ทำให้การติดต่อค้าขายแร่ดีบุกก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแหล่งทุนและแรงงานเจ้าของเหมือง และแรงงานเงินที่อพยพเข้ามาเป็นกาลีในเหมืองแร่ดีบุกภาคใต้จำนวนมากเป็นชาวจีน โพนทะเลที่อาศัยอยู่ในมลายูอยู่ก่อนแล้ว จะเห็นได้ว่าสมาคมลับอั้งยี่ในภาคใต้ของไทยและสมาคมลับอั้งยี่ในมลายู มีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน โดยจากเอกสารราชการได้ปรากฏชื่อสมาคมลับอั้งยี่สามกลุ่ม ได้แก่ สมาคมอั้งยี่หิน สมาคมอั้งยี่ขุนเท่ากั๋ง และสมาคม อั้งยี่โฮเซง สมาคมลับอั้งยี่ทั้งสามล้วนเป็นสมาคมลับอั้งยี่ที่มีอิทธิพลอยู่ใน มลายู และสิงคโปร์ โดยกลุ่มสมาคมลับอั้งยี่ในภาคใต้ที่มีปรากฏอยู่ในเอกสารราชการมากที่สุด ได้แก่ กลุ่ม อั้งยี่หินและกลุ่มอั้งยี่ขุนเท่ากั๋ง ส่วนอั้งยี่โฮเซงยังไม่มีการบันทึกถึงความเคลื่อนไหวมากนัก

ในส่วนของอั้งยี่หินมีอิทธิพล ในหลายหัวเมืองพื้นที่เหมืองดีบุกสำคัญทั้งด้านชายฝั่งตะวันตกและชายฝั่งตะวันออก ได้แก่ เมืองภูเก็ต เมืองตะกั่วป่า เมืองระนอง และเมืองนครศรีธรรมราช อั้งยี่หินก่อตั้งครั้งแรกที่ เมืองภูเก็ต ในปี ค.ศ. 1809 (พ.ศ. 2352) โดยมีหลักฐานปืนใบเสร็จบริจาคเงินจาก พิพิธภัณฑสถานในปิ่นัง มีคำระบุผู้รับว่า Tongka อีกทั้งยังมีการระบุงมูลเงินเป็นเงินไทย บาท ตลอดจนในชื่ออื่น ๆ เช่น “Junk Ceylon” สมาคมลับอั้งยี่ขุนเท่ากั๋ง เป็นอีกหนึ่งสมาคมลับอั้งยี่ที่มีบทบาทในพื้นที่ ภาคใต้ สมาคมขุนเท่ากั๋ง หรือในภาษาจีนกลาง เป็นไถววง ในเอกสารภาษาไทยมักใช้ชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น ปูนเท่ากั๋ง ปุงเถ่ากั๋ง ปูนเถ่ากั๋ง เป็นต้น อีกทั้งยังพบว่าการติดต่อกันกับสมาคมขุนเท่ากั๋งในพื้นที่มลายูเช่นกัน จาก เหตุการณ์ความขัดแย้งจนก่อให้เกิดการสู้รบกันระหว่างสมาคมลับอั้งยี่หินและสมาคมลับ อั้งยี่ขุนเท่ากั๋งบนเกาะปีนัง ในปี พ.ศ. 2410 มีการยกพวกรวมกันประมาณ 35,500 คน เข้าสู้รบกันเป็นเวลา 10 วัน ในเหตุการณ์ดังกล่าว อั้งยี่หินและอั้งยี่ขุนเท่ากั๋งบน เกาะภูเก็ตได้ยกพรรคพวกไปช่วยอั้งยี่ของกลุ่มตนเองในปีนังด้วย มาคมลับอั้งยี่หินและสมาคมลับอั้งยี่ขุนเท่ากั๋งเป็นกลุ่มอั้งยี่ในเมืองแร่ดีบุกที่มีบทบาทมากต่อเศรษฐกิจเมืองภูเก็ต อั้งยี่ทั้งสองกลุ่มมักขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์การทำเหมืองแร่ โดยเฉพาะเรื่องแย่งชิงสายน้ำทำเหมืองอยู่บ่อยครั้ง เหตุการณ์สำคัญที่สุด ได้แก่ เหตุการณ์การวิวาทของอั้งยี่เมืองภูเก็ตเรื่องแย่งชิงสายน้ำที่ใช้ทำเหมืองล้างแร่ดีบุกในปี พ.ศ. 2410 The Prince Damrong Rajanubhab (2006) ทรงบันทึกเหตุการณ์ดังกล่าวไว้ว่า อั้งยี่ขุนเท่ากั๋งและอั้งยี่หินในเมืองภูเก็ตได้ยกพวกเข้าตีกัน ด้วยเรื่องแย่งชิงสายน้ำที่ใช้ทำเหมืองล้างแร่ดีบุก พวกขุนเท่ากั๋งมีสมัครพรรคพวกอยู่ 4,000 คน ส่วนพวกอั้งยี่หินมีประมาณ 3,500 คน ทั้งสอง

ฝ่ายได้ยกพวกเข้าตีกันตลอดวัน มีการเอาไฟเผาบ้านเรือนรวมทั้งที่ทำการเหมืองของแต่ละฝ่ายเสียหายไปหลายโรง จนเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ต้องขอให้รัฐบาลกลางส่งข้าหลวงออกมาระงับเหตุ และเข้าปราบปรามด้วยกำลัง

จากการศึกษาความเป็นมาของอั้งยี่ในภูเก็ต อั้งยี่ในภูเก็ตเกิดมาจากการที่คนจีนกบฏต่อต้านรัฐบาลภายใต้การรวมตัวเป็นสมาคมลับในรัชสมัยจักรพรรดิเฉียนหลงแห่งราชวงศ์ชิง ซึ่งเป็นยุคสมัยที่ประเทศจีนมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ที่ทำกินก็มีน้อย และประเทศจีนก็ประสบภัยทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่องจนเกิดภาวะอดอยากขาดแคลน ชาวจีนจากทางตอนใต้ของประเทศจีนจำนวนมากอาศัยเรือสินค้าเดินทางเข้ามาทำมาหากินในเมืองไทยและประเทศใกล้เคียง โดยเฉพาะในแถบคาบสมุทรมาลาญที่มีชาวจีนมาอาศัยเป็นจำนวนมากประกอบกับสมาชิกสมาคมลับหลายคนถูกหมายหัวตามฆ่า จนต้องพากันหลบหนีกระจัดกระจายไปคนละทิศละทางทำให้คนจีนรวมถึงกลุ่มสมาคมลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก โดยอั้งยี่ในภูเก็ตมีการรวมกลุ่มกันครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2352 เนื่องจากเมืองภูเก็ตเป็นเมืองที่มีสินแร่ดีบุกมากทำให้การติดต่อค้าขายแร่ดีบุกก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแหล่งทุนและแรงงาน เจ้าของเหมือง และแรงงานจีนที่อพยพเข้ามาเป็นกสิในเหมืองแร่ในภูเก็ต สมาคมลับของชาวจีนได้ขยายตัวขึ้นเป็นกลุ่มของตัวเฮี้ยและพัฒนาเป็นอั้งยี่

เพื่อศึกษาบทบาทของอั้งยี่ในภูเก็ต พบว่า

บทบาทของอั้งยี่ที่มีต่อจังหวัดภูเก็ตนั้นมีหลากหลาย ผู้วิจัยขอกกล่าวถึงบทบาทของอั้งยี่ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม ที่มีต่อจังหวัดภูเก็ต

ด้านการเศรษฐกิจ ชาวจีนที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในเกาะภูเก็ตเป็นแกนนำในการดำเนินกิจการเหมืองแร่ ดีบุก เกือบทุกขั้นตอนทั้ง นายเหมือง กุสิ และพ่อค้า ประกอบธุรกิจจนสามารถสะสมทุนได้ ทำให้ชาวจีนบางคนสามารถตั้งตัวได้ และก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำ" ของชาวจีนทั่วไป เพราะสามารถควบคุม กลไกการผลิตที่สำคัญ ๆ ทำให้ได้รับความนับถือจากชาวจีนด้วยกัน และชาวจีนทั่วไป ผู้นำชาวจีนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเหมืองแร่ โดยระยะแรกได้เข้าร่วมทุน การทำกับเจ้าเมืองทำเหมืองขนาดเล็กประเภทเหมืองแล่นและเหมืองคล้ำ พัฒนารูปแบบการทำเหมืองแร่ไปสู่ขนาดใหญ่ ได้แก่ เหมืองหอบแลเหมืองปล่อง ซึ่งเป็นวิธีการทำเหมืองแบบเงินใช้เทคนิค ความชำนาญ และแรงงานเป็นจำนวนมาก" รวมทั้งการหมุนเวียนเงินทุนในระบบงสี ซึ่งหมายถึงในเหมืองๆ หนึ่งจะเป็นที่แหล่งขุดแร่ ที่ทำการบ้านพักอาศัย ของนายเหมืองและลูกจ้าง รวมทั้งเป็นร้านค้าเครื่องอุปโภคบริโภค เป็นโรงยา ผื่นค้าสุรา โรงบ่อนเบี้ย ตลอดจนมีร้านค้าอาหาร ร้านบริการต่าง ๆ อยู่ในงสีนั้น ระบบงสีเองจึงเป็นจุดจุดแรกเริ่มที่มีการรวมตัวกันของกลุ่มอั้งยี่ เพราะนอกจากนั้น การรวมกลุ่มของชาวจีนจะเป็นไปตามตระกูลแซ่ และตามกลุ่มภาษาของชาวจีนอีกด้วย โดยชาวจีนในภูเก็ตส่วนใหญ่จะเป็นชาวจีน ฮกเกี้ยน ขณะที่กลุ่มภาษาอื่นๆ ได้แก่ แคะ ไท หลา กวางตุ้งและแต้จิ๋ว ราชสำนักสยามในช่วงรัชกาลที่1-3 มักจะปล่อยให้ชาวจีนดูแลกันเองเนื่องจากความแตกต่างด้านภาษา พุทธ วัฒนธรรม และที่สำคัญ คือชาวจีนไม่ได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบไพร่ซึ่งเป็นระบบ การควบคุมคนของสยาม หากแต่จะเสียภาษีผ่านผู้นำชาวจีนหรือด้วยการผูกปื้วิถีชีวิตของชาวจีนในภูเก็ตจึงเอื้อต่อการก่อตัวของสมาคมลับ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ชาวจีนอพยพนำติดตัวมาจากจักรวรรดิจีน นอกจากนี้ ในด้านเศรษฐกิจชาวจีนยังมีหน้าที่ในการจ่ายภาษีต่างๆ เช่น ภาษีอากรที่ข้าหลวงหรือผู้ว่าราชการเมืองจัดเก็บให้แก่รัฐบาลโดยตรง ซึ่งเรียกว่า "ภาษีราชาธิปไตย" หรือ "ภาษีคอเวนเมนต์" มี 5 อย่าง คือ อากรฝิ่น อากรดีบุก และค่าตีตราดีบุก อากรสุรา ภาษีร้อยชักสาม และภาษีรถเกวียนเรือจ้าง อีกทั้งยังมีภาษีที่ชาวจีนผูกขาด มี 16 อย่าง ได้แก่ อากรสุรานอกเมือง ภาษีข้าวเหนียว อากรค่าน้ำ อากรบ่อนเบี้ย ภาษีไม้กระดาน ภาษีปลิงทะเล อากรดีบุกบางตำบล ภาษีเกลือ ภาษีขนดีบุกในเมือง ภาษีหอยไข่มุก ภาษีโรงจำนำ ภาษีขนดีบุกในเมือง ภาษีหอยไข่มุก ภาษีฟองไข่จระเมียด ภาษีสุกร ภาษีหญิงบำรุงถนน ภาษีรับซื้อแร่บางตำบล ภาษีปลาสด ภาษีเหล่านี้นับเป็นอีกหนึ่งรายได้ของประเทศสยามที่ได้รับจากการที่มีคนจีนอพยพเข้ามาทำงาน หรืออพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในไทย

ด้านการเมือง ชาวจีนในเกาะภูเก็ตก็มีบทบาทที่สำคัญเช่นเดียวกับบทบาท ทางด้านเศรษฐกิจเนื่องจาก เกาะภูเก็ตอยู่ไกลจากเมืองหลวง การคมนาคมลำบาก รัฐบาลไม่สามารถควบคุม ดูแลทั่วถึงทำให้นายเหมืองหรือ หัวหน้าตันแซ่ของชาวจีน ซึ่งบางคนเป็นผู้นำของสมาคมลับอั้งยี้ด้วย มีอำนาจต่อรองกับรัฐบาล และบางครั้งถึงกับก่อ การจลาจลครั้งที่สำคัญคือ ใน พ.ศ.2410 และ พ.ศ.2419 ซึ่งสร้างความหนักใจให้แก่รัฐบาลเป็นอันมาก เพราะต้อง แก้ปัญหาความไม่สงบภายใน และยังคงพะวงกับ การแทรกแซงของอังกฤษอีกด้วย รัฐบาลจึงดำเนินนโยบายให้คน จีนปกครองกันเอง เช่น นโยบายเลี้ยง อั้งยี้ ซึ่งรับแบบอย่างมาจากระบบกบตันจีนในประเทศมลายูและนำมาใช้ใน เกาะภูเก็ตเป็นแห่งแรก" โดย การแต่งตั้งหัวหน้าตันแซ่ในกองสีกควบคุมสมาชิกให้ประพฤติตนอยู่ในขอบเขตของ กฎหมาย ต่อมารัฐบาลได้ปรับปรุงนโยบายการปกครองกันเองของชาวจีนให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้นโดยการแต่งตั้งคนจีนให้ดำรง ตำแหน่งฝ่ายปกครอง เช่น กรมการจีน (นายอำเภอจีนและปลัดจีน) หัวหน้า ชำระความในศาลจีน กรมการ พิเศษและข้าหลวงสมุหเทศาภิบาลมณฑล นับเป็นการช่วยเหลือทางการไทยในการ ดูแลชาวจีนมิให้ประพฤติ ผิดกฎหมาย และคอยให้ความคุ้มครองคนจีนในยามที่เดือดร้อน ซึ่งรัฐบาลได้คัดเลือกจาก ชาวจีนที่ได้รับการ ยอมรับความเป็นผู้นำในเขตชุมชนนั้นๆ และดูจากฐานะทางเศรษฐกิจ การรู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย' เช่น ใน พ.ศ.2413 รัฐบาลได้แต่งตั้งเงินลิมบุน (หลวงบำรุงเงินชาติ เงินเยียวก่อง (หลวงขจรเงินศาล) จีน ตันเก (หลวงพิทักษ์เงินประชา) และเงินองฉิว (หลวงนิเทศจินารักษ์) เป็นนายอำเภอจีน" เป็นต้น เมื่อคราว เกิด จลาจลอั้งยี้ใน พ.ศ.2419 นายอำเภอจีนและหัวหน้าตันแซ่ได้เกลี้ยกล่อมชาวจีนในสังกัดของตนเองให้ยุติ การก่อการ รุณภัยและให้กลับคืนถิ่นที่อยู่ การปกครองคนจีนในเกาะภูเก็ตนั้นทางรัฐบาลได้จัดตั้งศาลจีนสำหรับตัดสินคดีของ คนจีนด้วย เช่น ใน พ.ศ.2434 มีศาลชำระความชาวจีนที่ภูเก็ต 2 แห่ง คือ ที่ตลาดกลางเมืองภูเก็ต มีเงินตันข่ายห่วน (หลวง สุนทรเงินประชา) เป็นหัวหน้าชำระความ ทำรายได้ให้รัฐบาลปีละประมาณ 1,000 เหรียญมาเลย์ และอีก แห่งหนึ่งที่ตลาดกะทู้ มีเงินตันควด (หลวงอำนาจนรารักษ์) เป็นหัวหน้า และเงินตันเซียนเป็นผู้ช่วยทำรายได้ ให้ รัฐบาลปีละ 500 เหรียญ

ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ชาวจีนทำให้ โครงสร้างทางวัฒนธรรมในเกาะภูเก็ตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมกับวัฒนธรรมใหม่ที่ชาวจีนนำเข้ามา ซึ่งแม้จะอยู่ห่างไกลจากถิ่น เดิมแต่ก็ยังมียึดมั่นในประเพณีเก่า โดยปฏิบัติสืบทอดกันมาเช่น มีการแห่เจ้าประจำปี งานฉลองตรุษจีน สารทต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่เคยปฏิบัติในประเทศจีน เมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยก่อให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างไทย กับจีน ชาวจีนบางส่วนได้ แต่งงานคนไทยและตั้งรกรากถาวรอยู่ในประเทศไทย ทำให้เกิดการถ่ายทอด ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง คนไทยได้มีการรับเอาภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมจีนไปปฏิบัติในหลายเรื่อง บางอย่างได้มีการผสมผสานให้สอดคล้องกับ วัฒนธรรมของไทย เป็น สาเหตุให้ลักษณะวัฒนธรรมในเกาะภูเก็ตมีลักษณะ แตกต่างไปจากจังหวัดอื่น ๆ ในระแวกใกล้เคียง เช่น ภาษาพูด ในภูเก็ตมีภาษาจีนปะปนอยู่มาก นอกจากนี้วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีกินเจก็เป็นไปตามแบบพิธีใน มณฑลกังไส ประเทศจีน เนื่องจากเงินตันควด (หลวงอำนาจนรารักษ์) ผู้นำท้องถิ่นในตลาดกะทู้ได้รวบรวมเงินบริจาค และว่าจ้างเรือ ลำภาให้นำตัวแทนชาวจีนในกะทู้เดินทางไปมณฑลกังไสเพื่อนำชี้เจ้ารูป และบันทึกพิธีกินเจที่ สมบูรณ์แบบ มาประดิษฐานในศาลเจ้ากะทู้เมื่อประมาณ พ.ศ. 2432 ต้นไม้เสียง (พระพิทักษ์ชินประชา) ได้จ้าง สถาปนิก จากป็นังเข้ามาก่อสร้างและตกแต่งอาคารบ้านเรือนในรูปแบบชิโนโปรตุกีสเป็นคนแรกเมื่อ พ.ศ.2540

จากการศึกษาบทบาทของอั้งยี้ในภูเก็ต ทำให้เห็นถึงบทบาทในด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และสังคม วัฒนธรรม ของอั้งยี้ในภูเก็ต โดยในด้านเศรษฐกิจอั้งยี้มีบทบาทเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภูเก็ตใน ยุคนั้น เพราะแรงงานกรรมกรเหมืองแร่ส่วนมากเป็นคนจีนที่อพยพเข้ามา ส่งผลให้การทำเหมืองแร่ดิบของภูเก็ตมีความเจริญก้าวหน้า มีการส่งแร่ไปขายยังป็นังมีรายได้จากการจ่ายภาษีต่างๆ เช่น อากรฝิ่น อากรตีบุก และค่าตีตรา ตีบุก อากรสุรา เป็นต้น ซึ่งเป็นรายได้อีกทางหนึ่งของสยามในขณะนั้น ในส่วนของบทบาททางการเมือง นายเหมือง

หรือหัวหน้าต้นแซ่ของชาวจีน ซึ่งบางคนเป็นผู้นำของสมาคมลับอั้งยี่ด้วย ส่งผลให้มีอำนาจต่อรองกับรัฐบาล รัฐบาลจึงดำเนินนโยบายให้คนจีนปกครองกันเอง เช่น นโยบายเลี้ยงอั้งยี่และได้จัดตั้งศาลจีนสำหรับตัดสินคดีของคนจีนด้วย ในด้านสังคมวัฒนธรรมก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมกับวัฒนธรรมใหม่ที่ชาวจีนนำเข้ามา ซึ่งแม้จะอยู่ห่างไกลจากถิ่นเดิมแต่ก็ยังยึดมั่นในประเพณีเก่าโดยปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น มีการแห่เจ้าประจำปี งานฉลองตรุษจีน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาความเป็นมาของอั้งยี่ในภูเก็ต อั้งยี่ในภูเก็ตเกิดมาจากการที่คนจีนกบฏต่อต้านรัฐบาลภายใต้การรวมตัวเป็นสมาคมลับในรัชสมัยจักรพรรดิเฉียนหลงแห่งราชวงศ์ชิง ซึ่งเป็นยุคสมัยที่ประเทศจีนมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ที่ทำกินก็มีน้อย และประเทศจีนก็ประสบภัยทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่องจนเกิดภาวะอดอยากขาดแคลน ชาวจีนจากทางตอนใต้ของประเทศจีนจำนวนมากอาศัยเรือสินค้าเดินทางเข้ามาทำมาหากินในเมืองไทยและประเทศใกล้เคียง โดยเฉพาะในแถบคาบสมุทรมาลาญที่มีชาวจีนมาอาศัยเป็นจำนวนมาก ประกอบกับสมาชิกสมาคมลับหลายคนถูกหมายหัวตามฆ่า จนต้องพากันหลบหนีกระจัดกระจายไปคนละทิศละทาง ทำให้คนจีนรวมถึงกลุ่มสมาคมลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก โดยอั้งยี่ในภูเก็ตมีการรวมกลุ่มกันครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2352 เนื่องจากเมืองภูเก็ตเป็นเมืองที่มีสินแร่ดีบุกมากทำให้การติดต่อค้าขายแร่ดีบุกก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแหล่งทุนและแรงงาน เจ้าของเหมือง และแรงงานจีนที่อพยพเข้ามาเป็นกสิในเหมืองแร่ในภูเก็ต สมาคมลับของชาวจีนจึงได้ขยายตัวขึ้นเป็นกลุ่มของตัวเฮี้ยและพัฒนาเป็นอั้งยี่ **สอดคล้องกับวิจัยของ Wang Lifang,2006** เรื่อง ศาลเจ้าสิงคโปร์สมัยใหม่และสมาคมชาวจีนโพ้นทะเล กล่าวว่า สมาคมฟ้าดิน หรือเทียนตี้ฮุย (天地会 tiān dì huì) สมาคมความกลมกลืนแห่งองค์สาม หรือ ซานเหอฮุย (三合 sān hé huì) และสมาคมสามแต้ม หรือ ซานเตียนฮุย (三点会 sān diǎn huì) แต่ในแหล่งข้อมูลส่วนใหญ่จะเรียกสมาคมลับอั้งยี่ ในจีนว่า สมาคมเทียนตี้ฮุย สมาคมเทียนตี้ฮุยเป็นกลุ่มคนที่รวมตัวกันหลังจากการสิ้นสุดราชวงศ์หมิง ซึ่งเป็นราชวงศ์ของชาวจีนฮั่น คนกลุ่มนี้มีความต้องการที่จะฟื้นฟูประเทศของชาวจีนฮั่นขึ้นมาใหม่อีกครั้ง จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มเหนือภาครัฐขึ้นมา สมาคมลับจีนเริ่มก่อตัวเกิดขึ้นประมาณปี ค.ศ. 1761 (พ.ศ. 2306) ในรัชสมัยจักรพรรดิเฉียนหลงแห่งราชวงศ์ชิง **สอดคล้องกับวิจัยของ** ภัทธกร สุวรรณจินดา,2560 เรื่อง การปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน : กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราช กล่าวว่า ชาวจีนได้อพยพเข้ามาในดินแดนสยามอย่างไม่ขาดสายเนื่องด้วยสาเหตุทางการเมืองและ เศรษฐกิจภายในของจีนเอง เหตุจูงใจที่สำคัญอีกหลายประการที่ทำให้ชาวจีนเข้ามาอยู่ในไทย เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมืองซึ่งเป็นลู่ทางในการทำมาหากิน นโยบายทางเศรษฐกิจของไทย ความปลอดภัยของสถานการณ์บ้านเมืองและสภาพสังคมที่เอื้อต่อการปรับตัวของชาวจีนให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยที่รัฐต้องการชาวจีนให้เข้ามาช่วยสร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากชาวจีนมีความรู้และประสบการณ์ด้านการค้าขาย การต่อเรือและการเดินเรือ ซึ่งเป็นงานที่คนไทยไม่มีความถนัด ในช่วงรัชกาลที่ 2 ได้มีการเริ่มว่าจ้างแรงงานชาวจีนมาทางนโยบายให้แก่รัฐ แทนการใช้แรงงานไพร่เกณฑ์ตามแบบเดิม **สอดคล้องกับวิจัยของ** วรณพร สุวรรณธานินทร์,2562 เรื่อง นโยบายการจัดการชาวจีนฮั่นสมัยราชวงศ์ชิงตอนต้นที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีน กล่าวว่า ผู้ที่จงรักภักดีต่อราชวงศ์หมิงได้รวมกลุ่มกันต่อต้านราชวงศ์ชิง ด้วยการก่อ กบฏขึ้นหลายครั้งแต่ก็ถูกรับประมาทอย่างหนักจากกองทัพของราชวงศ์ชิง แต่กลุ่มผู้ที่จงรักภักดีต่อราชวงศ์หมิงก็ยังไม่ละความพยายามที่จะล้มล้างราชวงศ์ชิงแล้วฟื้นฟูราชวงศ์หมิงขึ้นมาใหม่ และกลุ่มผู้ต่อต้านก็ยังดำเนินการต่อต้านผู้ปกครอง

ชาวแมนจูเรื่อยมาจนถึงรัชสมัยจักรพรรดิคังซี (ค.ศ. 1661- 1722) ซึ่งในสมัยนี้ราชวงศ์ชิงมีความเข้มแข็งมากขึ้น การเคลื่อนไหวของกลุ่มต่อต้านจึงประสบความสำเร็จ พ่ายแพ้และได้รับความเสียหายอย่างหนัก ทำให้กลุ่มต่อต้านเริ่มตระหนักว่าไม่สามารถจะล้มล้างราชวงศ์ชิงได้ในระยะเวลาอันสั้น และเริ่มมองเห็นว่าการเคลื่อนไหวต่อต้านอย่างลับๆ จะปลอดภัย และได้ผลดีกว่าการต่อสู้กับผู้ปกครองแมนจูอย่างเปิดเผย จึงได้ก่อตั้งสมาคมเทียนตี้ (天地会 Tiandihui) หรือสมาคมลับขึ้น เพื่อดำเนินการสืบทอดความรู้สึกชาตินิยม การฟื้นฟูราชวงศ์หมิงจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และเคลื่อนไหวต่อต้านราชวงศ์ชิงไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สมาคมนี้ได้ถูกก่อตั้งขึ้นและมีสาขาไปทั่วอาณาจักรพร้อมกับความเชื่อที่ว่า “ผ่านชิงฟูหมิง หรือ ล้ม ราชวงศ์ชิง ฟื้นฟูราชวงศ์หมิง (反清复明 Fanqing Fuming)” ประกอบกับสมาชิกสมาคมลับหลายคนถูกหมาย หัวตามข่า จนต้องพากันหลบหนีกระจัดกระจายไปคนละทิศละทางทำให้คนจีนรวมถึงกลุ่มสมาคมลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก **สอดคล้องกับงานวิจัยของ** อูมา ลินธูเศรษฐ, 2559 เรื่อง สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย : กรณีอั้งยี่ภาคใต้ กล่าวว่า อั้งยี่ในภูเก็ตมีการรวมกลุ่มกันครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2352 โดยมีหลักฐานเป็นใบเสร็จบริจาคนเงินจากพิพิธภัณฑสถานในปิ่นัง มีคำระบุผู้รับว่า Tongka อีกทั้งยังมีการระบุสกุลเงินเป็นเงินไทย บาท (Fong, M, 1981: 32) ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ชาวมาเลเซียในสมัยก่อนมักจะเรียกเกาะภูเก็ต ในปัจจุบันว่า “Tongka” หรือภาษาจีนกลาง “童卡 (Dóng kǎ)” ตลอดจนในชื่ออื่น ๆ เช่น “Junk Ceylon” หรือภาษาจีนกลาง “均克锡兰 (Jūn kè xī lán (The administrative division of Overseas, online: 2016) ทำให้สันนิษฐานว่า สมาคมลับ อั้งยี่ภาคใต้ก่อตั้งขึ้นจากการขยายสาขาของสมาคมลับอั้งยี่หลักในเมืองปิ่นัง เมืองมะละกา และเมืองสิงคโปร์ สิวินรายงานของอังกฤษที่ระบุว่า สมาคมลับอั้งยี่ในเมืองปิ่นังได้มีเพื่อน ร่วมสมาคมอยู่บนเกาะภูเก็ตในช่วงปี ค.ศ. 1810 (พ.ศ. 2353) สังเกตได้ว่าช่วงเวลาของ สองข้อมูลมีความใกล้เคียงกัน แต่ข้อมูลของ Mak Lau Fong ยังมีข้อขัดแย้งบางประการ เนื่องจากในปี พ.ศ. 2352 เป็นช่วงที่รัชกาลที่ 2 ขึ้นครองราชย์ ประเทศไทยยังใช้ เงินพดด้วงอยู่ สกุลเงินบาทกลับเพิ่งได้เริ่มประกาศใช้สมัยรัชกาลที่ 5 (Royal Thai Mint, online: 2012) อย่างไรก็ตามด้วยสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจในสมัยนั้น ทำให้ข้อสันนิษฐานที่ว่า อั้งยี่หินในภาคใต้เป็นสมาคมลับอั้งยี่สหพันธ์เดียวกับอั้งยี่หินในปิ่นัง และก่อตั้ง ครั้งแรกที่เมืองภูเก็ตมีความเป็นไปได้อย่างมาก **สอดคล้องกับวิจัยของ** ธนยศ วุฒิปราโมทย, 2558 เรื่อง สยามอั้งยี่ : ภาพสะท้อนวิถีชีวิตของชาวจีนอพยพ กล่าวว่า ชาวจีนที่อพยพเข้ามาใหม่ในช่วงต้น รัตนโกสินทร์มักอยู่ภายใต้การดูแลของขุนนางสยามเชื้อสายจีนหรือนายทุนเจ้าของกิจการ เป็นการทำงานอยู่กินร่วมกันเป็นกลุ่มในลักษณะที่เรียกว่า “กงสี” นอกจากนั้น การรวมกลุ่มของชาวจีนจะเป็นไปตามตระกูลแซ่ และตามกลุ่มภาษาของชาวจีนอีกด้วย โดยชาวจีนในกรุงเทพฯส่วนใหญ่จะเป็นชาวจีน แต่จี๊ ขณะที่กลุ่มภาษาอื่นๆ ได้แก่ แคะ ไทหล่า กวางตุ้ง และฮกเกี้ยน ราชสำนักสยาม ในช่วงรัชกาลที่ 1-3 มักจะปล่อยให้ชาวจีนดูแลกันเองเนื่องจากความแตกต่างด้านภาษา วัฒนธรรม และที่สำคัญ คือชาวจีนไม่ได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบไพร่ซึ่งเป็นระบบการควบคุมคนของสยาม หากแต่จะเสียภาษีผ่านผู้นำ ชาวจีนหรือด้วยการผูกปัววิถีชีวิตของชาวจีนในสยามจึงเอื้อต่อการก่อตัวของสมาคมลับ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ชาวจีนอพยพนำติดตัวมาจากจักรวรรดิจีน

2. จากการศึกษาบทบาทของอั้งยี่ในภูเก็ต ทำให้เห็นถึงบทบาทในด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และสังคม วัฒนธรรม ของอั้งยี่ในภูเก็ต โดยในด้านเศรษฐกิจอั้งยี่มีบทบาทเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภูเก็ตในยุคหนึ่ง เพราะแรงงานกรรมกรเหมืองแร่ส่วนมากเป็นคนจีนที่อพยพเข้ามา ส่งผลให้การทำเหมืองแร่ดีบุกของภูเก็ตมีความเจริญก้าวหน้า มีการส่งแร่ไปขายยังปิ่นังมีรายได้จากการจ่ายภาษีต่างๆ เช่น อากรฝิ่น อากรตีบุก และค่าตีตรา

ตีบุก อากรสุรา เป็นต้น ซึ่งเป็นรายได้อีกทางหนึ่งของสยามในขณะนั้น ในส่วนของบทบาททางการเมือง นายเหมือง หรือหัวหน้าตันแซของชาวจีน ซึ่งบางคนเป็นผู้นำของสมาคมลับอั้งยี้ด้วย ส่งผลให้มีอำนาจต่อรองกับรัฐบาล รัฐบาล จึงดำเนินนโยบายให้คนจีนปกครองกันเอง เช่น นโยบายเลี้ยง อั้งยี้และได้จัดตั้งศาลจีนสำหรับตัดสินคดีของคนจีน ด้วย ในด้านสังคมวัฒนธรรมก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมกับ วัฒนธรรมใหม่ที่ชาวจีนนำเข้ามา ซึ่งแม้จะอยู่ห่างไกลจากถิ่นเดิมแต่ก็ยังยึดมั่นในประเพณีเก่าโดยปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น มีการแท้เจ้าประจำปี งานฉลองตรุษจีน เป็นต้น **สอดคล้องกับวิจัยของ** นวลศรีพงศ์ภัทรวัต,2543 ในผลวิจัย เรื่อง บทบาทผู้นำชาวจีนฮกเกี้ยนในภูเก็ตระหว่าง พ.ศ.2396-2475 กล่าวว่า ด้านการเศรษฐกิจของชาวจีนที่เข้ามาตั้ง หลักแหล่งในเกาะภูเก็ตเป็นแกนนำในการดำเนินกิจการเหมืองแร่ตีบุก เกือบทุกขั้นตอนทั้ง นายเหมือง กุลี และ พ่อค้า ประกอบธุรกิจจนสามารถสะสมทุนได้ ทำให้ชาวจีนบางคนสามารถตั้งตัวได้ และก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำของชาว จีนทั่วไป เพราะสามารถควบคุมกลไกการผลิตที่สำคัญๆ ทำให้ได้รับความนับถือจากชาวจีนด้วยกัน และชาวจีนทั่วไป ผู้นำชาวจีนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเหมืองแร่ โดยระยะแรกได้เข้าร่วมทุน การทำกับเจ้าเมืองทำ เหมืองขนาดเล็กประเภทเหมืองแล่นและเหมืองคล้ำ พัฒนาวิธีการทำเหมืองแร่ไปสู่ขนาดใหญ่ ได้แก่ เหมืองหาบแล เหมืองปล่อง ซึ่งเป็นวิธีการทำเหมืองแบบจีนใช้เทคนิค ความชำนาญ และแรงงานเป็นจำนวนมาก" รวมทั้งการ หมุนเวียนเงินทุนในระบบงสี ซึ่งหมายถึงในเหมืองๆ หนึ่งจะเป็นทั้งแหล่งขุดแร่ ที่ทำการบ้านพักอาศัย ของนาย เหมืองและลูกจ้าง รวมทั้งเป็นร้านค้าเครื่องอุปโภคบริโภค เป็นโรงยาฝิ่นค้าสุรา โรงบ่อนเบี้ย ตลอดจนมีร้านค้า อาหาร ร้านบริการต่าง ๆ อยู่ในวงสนั้น ระบบงสีเองจึงเป็นจุดจุดแรกเริ่มที่มีการรวมตัวกันของกลุ่มอั้งยี้ **สอดคล้อง กับงานวิจัยของ** อูมา สินธุเศรษฐ,2559 เรื่อง สมาคมลับอั้งยี้ในประเทศไทย : กรณีอั้งยี้ภาคใต้ กล่าวว่า จาก สนธิสัญญาเบาริงในปี พ.ศ. 2398 มีข้อตกลงในเรื่องการนำฝิ่นเข้ามาโดยไม่ เก็บภาษี ส่งผลให้การจำหน่ายฝิ่นใน สังคมไทยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่ฝิ่นเท่านั้น แต่ยักรวม ถึงภาษีสิ่งมอมเมาอบายมุขอื่น ๆ อีกด้วย ในช่วงเวลานั้น ภาษีอันเป็นรายได้สำคัญของ ประเทศ คือ ฝิ่น หวย บ่อน และสุรา สามารถทำรายได้ให้รัฐถึงร้อยละ 50 เฉพาะภาษี ฝิ่น อย่างเดียวทำรายได้ให้ถึงประมาณร้อยละ 20 ภาษีเหล่านี้มาจากการบริโภคของแรงงาน กุลีจีนเป็นส่วนใหญ่ (Phanni Bua-lek, 2006: 64) อีกทั้งกิจการเหล่านี้ยังอยู่ในการควบคุมของ เจ้าภาษีนายอากรชาวจีนและสมาคมลับ อั้งยี้ รายได้จากคนกลุ่มนี้สามารถทำให้รัฐนำไปใช้พัฒนาบ้านเมืองได้ต่อไป **สอดคล้องกับงานวิจัยของ** พวงทิพย์ เกียรติสพกุล,2534 เรื่อง บทบาทของชาวจีนและชาวตะวันตกต่อกิจการเหมืองแร่ตีบุกของมณฑลภูเก็ตตั้งแต่ต้น พุทธศตวรรษที่ 25-พ.ศ.2474 กล่าวว่า นับตั้งแต่ต้นพุทธศตวรรษที่ 25 ภายหลังจากที่ รัฐมีนโยบายในการ เปลี่ยนแปลงระบบการจัดเก็บภาษีอากรของมณฑลภูเก็ต จากการผูกขาดโดย ผู้ว่าราชการเมือง ไปสู่การเปิดกว้างให้ มีการประมูลภาษีอากรอย่างเสรีไม่จำกัดเฉพาะผู้ว่าราชการเมือง ซึ่งมีอำนาจทางด้านการเมืองปกครองแต่เพียง กลุ่มเดียวเท่านั้น ภายใต้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้มีส่วนส่งเสริมให้ชาวจีนซึ่งแต่เดิมเคยมีบทบาทในฐานะผู้ร่วม ลงทุนกับผู้ว่าราชการเมือง และกลุ่มที่เข้ามาใหม่สามารถก้าวขึ้นมามีบทบาทต่อการลงทุนในกิจการเหมืองแร่ตีบุกของ มณฑลภูเก็ตได้อย่างเต็มที่ยิ่งขึ้น โดยผู้ที่ได้เป็นเจ้าภาษีนายอากรจะรวมบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้มีบรรดาศักดิ์มี ตำแหน่งในระบบราชการเป็นปลัดฝ่ายจีน หรือนายอำเภोजินด้วย เช่น หลวงอร่าม สาครเขตร์ (ตันเพ็กฮวด) ตำแหน่งปลัดฝ่ายจีน เมืองภูเก็ต หลวงจรจรัสกุล (ตันเลียนกี) ตำแหน่งนายอำเภोजิน เมืองภูเก็ต หรือหลวงบำรุง จีนประชา ตำแหน่งนายอำเภोजิน เมืองตะกั่วป่า นอกจากนี้บุคคลที่ได้รับตำแหน่งเหล่านี้บางคนอาจจะ เป็น หัวหน้า ของสมาคมลับของชาวจีนที่มีอำนาจในการจัดหา และควบคุมแรงงานด้วย เช่น หลวงอร่าม สาครเขตร์ (ตันเพ็กฮวด) เป็นหัวหน้าสมาคมขุนท่าก้ง และหลวงจรจรัสกุล (ตันเลียนกี) เป็นฝ่ายสมาคมยี่หิน เป็นต้น ผู้ที่สามารถประมูล

ยอดเงินในการผูกขาดภาษีอากรที่รัฐเปิดให้เป็นภาษีผูกขาดได้สูงมากที่สุดจะได้เป็นเจ้าของภาษีนายอากร เมื่อได้เป็นเจ้าของภาษีนายอากรแล้ว ก็มักจะได้รับบรรดาศักดิ์ ขุนหลวง ดังเช่น ในเมืองตะกั่วป่า จะมีเจ้าภาษีนายอากรตำแหน่งหลวง 2 คน ตำแหน่งขุนและหมื่น 11 คน เป็นต้น **สอดคล้องกับงานวิจัยของ** จันทรา แกมขุนทด, 2544 เรื่อง ศึกษาประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต กล่าวว่า สำหรับวัฒนธรรมและประเพณี เนื่องจากอำเภอเมืองภูเก็ตเป็นเมืองที่รุ่งเรืองมาแต่อดีต ทั้งในสมัยที่อุตสาหกรรมเหมืองแร่เจริญรุ่งเรือง และสมัยโบราณ ก็เป็นเมืองท่าพาณิชย์ของฝั่ง ทะเลตะวันตก โดยเฉพาะธุรกิจเหล่านี้ส่วนใหญ่มีอยู่ในประชากรเชื้อชาติจีน ฉะนั้นวัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ จึงสืบเนื่องและเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของชาวจีน เช่น ประเพณีถือศีลกินผัก ประเพณีไหว้เทวดา ไหว้พระจันทร์ และประเพณีอื่น ๆ ได้แก่ สารทไทย ประเพณีลอยเรือของชาวเล (ชาวไทยใหม่) **สอดคล้องกับงานวิจัยของ** พเยาว์ ศรีแสงทอง, 2553 เรื่อง อังยีสยาม ฉบับอาชญาวิทยา กล่าวว่า ระยะแรกที่รัฐบาลเผชิญกับ ปัญหาอังยีนั้นนโยบายควบคุมของรัฐบาลเป็นไปในรูปของการห้ามไม่ให้ชาวจีนรวมกลุ่มกันตั้งสมาคมลับหากชาวจีนกลุ่มใดไม่เชื่อฟังลอบจัดตั้ง ทางราชการจะจับกุมมาลงโทษ แต่ในทางปฏิบัติเนื่องจาก รัฐบาลขาดกำลังเจ้าหน้าที่ที่จะคอยตรวจตรา อีกทั้งบรรดาเจ้าเมืองก็ไม่สนใจดูแลห้ามปราม การประกาศห้ามตั้งอังยีจึงไม่ประสบผลต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 4 ได้ทรงปรึกษาเสนาบดีว่า แนวคิดดังกล่าวไม่ได้ช่วยลดปัญหาเลยมีหน้าซ้ำ ยังเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาอังยีตามมา จึงทรงเปลี่ยนนโยบายมาเป็นการตั้งภาษีผูกขาด คือ ให้สิทธิเฉพาะรัฐบาลเป็นผู้ซื้อฝิ่นมาต้มขายเอากำไร และอนุญาตซื้อฝิ่นมาสูบได้ตามอำเภอใจแต่ห้ามคนไทยสูบ ประกอบกับที่ทรงเข้าใจในการที่ชาวจีนไปทำสวนไร่นาหรือค้าขายอยู่ตามหัวเมืองมักถูกพวกจีนเจ้าภาษีเบียดเบียนในการเก็บอากรและถูกคนท้องถิ่นรังแกจนได้รับความเดือดร้อน ไม่มีใครคอยดูแลเกื้อหนุนจึงต้องหันไปพึ่งพวกอังยีดังนั้นจึงทรงแก้ไขด้วยการให้คนจีนปกครองกันเอง โดยการเลือกคนจีนที่ตั้งตัวได้แล้วเป็นคนที่มีความซื่อตรง และมีคนนับถือมากตั้งเป็นปลัดจีนในกรมการจีนตามหัวเมืองที่มีคนจีนมาอาศัยอยู่เพื่อคอยช่วยอุปการะและรับเรื่องราวร้องทุกข์ของชาวจีนขึ้นเสนอต่อรัฐบาล เป็นการป้องกันไม่ให้จีนใหม่ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยไปรวมกลุ่มกับอังยีส่วนการแก้ไขกลุ่มที่เป็นอังยีอยู่แล้วนั้นรัฐบาลก็เปลี่ยนจากการปราบปรามหรือเข้าจับกุมเพียงอย่างเดียวมาเป็นการประสานความร่วมมือด้วยวิธีที่เรียกว่า การเลี้ยงอังยี ผู้ริเริ่มใช้วิธีการนี้คือ สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ สมุหกลาโหมผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในรัชกาลที่ 5 มีจุดประสงค์หลักเพื่อควบคุมอังยีไม่ห้ามการตั้งอังยีแต่ให้มีหัวหน้าด่านแซ่สำหรับคอยห้ามปรามมิให้ทะเลาะกัน เพราะในขณะนั้นอังยีมีปัญหาวิวาทกันเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอังยีในภูเก็ตครั้งนี้ สามารถนำผลงานไปสนับสนุน การศึกษาความเป็นมาของอังยีในภูเก็ต และบทบาทของอังยีในภูเก็ต ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม ที่กลุ่มอังยีมีต่อภูเก็ต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมา และบทบาทของอังยีในภูเก็ตในบางประการ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแก่ผู้สนใจเพื่อนำไปต่อยอดในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาข้อมูลของอังยีในภูเก็ตและจังหวัดอื่น ๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของความเป็นมาและบทบาท
2. ควรมีการศึกษาบทบาทของอังยีในภูเก็ตในบทบาทที่หลากหลายยิ่งขึ้น เช่น บทบาทด้านศาสนา ความเชื่อ จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์รา แกมขุนทด. (2544). ศึกษาประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. ปรินญาณินพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ
- ธนยศ วุฒิปราโมทย. (2558). สยามอั้งยี่ : ภาพสะท้อนวิถีชีวิตของชาวจีนอพยพ. สารนิพนธ์อักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นวลศรี พงศ์ภัทรวัตต์. (2543). บทบาทผู้นำชาวจีนฮกเกี้ยนในภูเก็ตระหว่าง พ.ศ.2396-2475. ปรินญาณินพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์ไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพียว ศรีแสงทอง. (2553). อั้งยี่สยาม ฉบับอาชญาวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พวงทิพย์ เกียรติสหัสกุล. (2534). บทบาทของชาวจีนและชาวตะวันตกต่อกิจการเหมืองแร่ดีบุกของมณฑลภูเก็ต ตั้งแต่ต้นพุทธศตวรรษที่ 25-พ.ศ.2474. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัทรภร สุวรรณจินดา. (2560). การปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน : กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วรุณพร สุวรรณธานินทร์ง. (2562). นโยบายการจัดการชาวจีนอันสมัยราชวงศ์ชิงตอนต้นที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมจีนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุมา ลินธุเศรษฐ. (2561, พฤษภาคม - สิงหาคม). สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย : กรณีอั้งยี่ภาคใต้. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 10(2), 231-257.
- Damrong Rajanubhab Prince Tisavarakumarn, the Prince. (2006). *Archaeology Tale*. Bangkok: Thai Quality.
- L.A. Mills. (1966). *British Malaya 1824-67*. Kuala Lumpur: Oxford University Press.
- Mak Lau Fong. (1981). *The Sociology of Secret Societies: A Study of Chinese Secret Societies in Singapore and Penninsular Malaysia*. Kuala Lumpur: Oxford University Press.
- Phanni Bua-lek. (2006). *Kangsi System: The Emergence and the Way of Life of Wage Laborer Class in Thailand from the End of 18th to 19th Century*. Bangkok: Thailand Research Fund.
- Royal Thai Mint. (2012). *History of ThaiMoney*. [Online]. Retrieved From <http://www.royalthaimint.net> [2018, May 2].
- Waiguo xingzhengqu [The administrative division of Overseas]. (2016). *Phuket*. [Online]. Retrieved from <https://baike.baidu.com/item/普吉> [2018, May 2].
- Wang Lifang. (2006). *Jindai xinjiapo shenmiao yu haren shehui [Modern Singapore Shrines and Overseas Chinese Societies]*. Master's thesis. Fuzhou. China : Fujian Normal University.

- William G. Skinner. (1957). **Chinese Society in Thailand: An Analytical History**. Translated from **Chinese Society in Thailand: An Analytical History**. Translated by Pannee Chatrapolrak; et al. (1986). Bangkok: Thai Watana Panich. 1986.
- Zheng Yisheng. (2004). Huaqiao mimi huishe de yanbian ji shehui shizhi [The Evolution of Chinese Secret Societies and Social Essence]. **Journal of Southeast Asian Studies**. 34(6), 88.